

drs. J.C.M. Netten,
beleidsadviseur Stichting Impact
(j.netten@impact.arq.org)
drs. M. van de Donk,
senior adviseur Radar Advies
(m.vandedonk@radaradvies.nl)

De rol van slachtoffers binnen de context van contraterrorisme

De Nederlander Max Boon wil met de actieve inzet van de stem van getroffen en van lokale gemeenschappen radicalisering tegen gaan. Vanuit het International Centre of Counterterrorism (ICCT) zet hij hiervoor een organisatie op in Indonesië. Boon doet dit vanuit een bijzondere positie. Als slachtoffer van de terroristische aanslag op het Marriott-hotel in Jakarta van 2009, heeft hij aan den lijve de gevolgen van gewelddadig extremisme ondervonden.

Zijn verhaal staat niet op zichzelf. Slachtoffers van terrorisme en hun organisaties bewegen zich steeds meer op het terrein van het voorkomen van terroristisch geweld. Als - ongewenste - ervaringsdeskundigen zetten zij zich in om de samenleving of specifieke groepen te doordringen van de gruwelijke gevolgen van terrorisme.

Inclusief stem getroffen van terrorisme

In het kader van contraterrorisme of het tegengaan van gewelddadig extremisme, zijn lokale en nationale organisaties en overheden, maar ook uiteenlopende internationale, Europese en mondiale organisaties actief. De focus lijkt niet alleen (meer) op repressie gericht te zijn, maar ook op preventie van gewelddadig extremisme en radicalisme. Nieuw is dat steeds meer

gekeken wordt welke bijdrage civic society, waaronder slachtoffers van terrorisme, hieraan kan leveren.

Getroffenen van terrorisme mengden zich al langer in het publieke debat, of het nu ging om aandacht vragen voor hun rechten of om slachtoffers te gedenken. Ook was menig getroffene al betrokken bij programma's op bijvoorbeeld scholen. Het gericht werken aan bestrijding van gewelddadig radicalisme en het structureel gaan inzetten van hen is echter nieuw. De stap lijkt klein maar is groot voor de slachtoffers van terrorisme. Niet zij, niet hun verhaal maar het maatschappelijke doel staat centraal.

Op 5, 6 en 7 november 2012 vonden in Den Haag twee bijeenkomsten plaats van Europese slachtoffer(-organisaties) om deze relatief nieuwe ontwikkeling te bespreken. Centraal stond de vraag hoe en wanneer de inspanningen van slachtoffers van terrorisme effectief (kunnen) zijn.

Counter-narratives

Het verhaal van de getroffene, de counter-narrative, moet tegenwicht bieden aan de valse heroïek en verlokkingen die radicale ideologieën kenmerken, en geeft een gezicht aan de slachtoffers. Deze counter-narratives kunnen verschillende vormen hebben: bij voorbeeld in persoon verteld voor de klas als onderdeel van een programma, of gefilmd of geschreven.

Global Counter Terrorism Forum

Een van de initiatieven is het door Hillary Clinton in 2011 geïnstalleerde Global Counterterrorism Forum (GCTF). Het platform met 30 founding members (29 landen en de EU) brengt sleutelfiguren uit de beleids-

Impressie NAVT bijeenkomst Den Haag

Installatie Global Counterterrorism Forum (GCTF) door Hillary Clinton (22 september, 2011)

wereld, het veld, experts van de Verenigde Naties en andere multilaterale gremia samen. Er zijn vijf werkgroepen waaronder Countering Violent Extremism. Deze werkgroep richt zich onder andere op het tegengaan van extremistisch geweld door communicatie. Hierbij spelen instituten, scholen, gevangenen maar dus ook organisaties van getroffenen van terrorisme een rol.

Global Survivors Network

In 2008 ontstond uit het 1e United Nations Symposium on Supporting Victims of Terrorism het Global Survivors Network. De stem van getroffenen moest echter niet alleen binnen de VN-muren door beleidsmakers gehoord kunnen worden, maar ook door de wereld daarbuiten. Het netwerk legt sindsdien contacten met gemeenschappen die ontvankelijk kunnen zijn voor de boodschappen van extremisten. Door het creëren van momenten om tot uitwisseling van ervaringen en ideeën te komen kan er een tegengeluid, een tegenstem, gehoord worden die kan bijdragen aan de-radicalisering. Het Global Survivors Network publiceert diverse getuigenissen op Internet.

Europese activiteiten

Na de grote terreuraanslagen in Europa (Madrid, Londen) is er met EU-financiering een platform, c.q. netwerk ontwikkeld van Europese organisaties van getroffenen van terrorisme. Dit Network of Associations

of Victims of Terrorism (NAVt) telt meer dan 35 partners uit o.a. Spanje, Italië, Frankrijk, Engeland en Noord-Ierland. Vele NAVt-partners zetten in hun eigen land al op uiteenlopende wijzen de stem van getroffenen in. Bijvoorbeeld op scholen waar zij jongeren bewust proberen te maken van de echte gevolgen van terrorisme, om hen te behoeden die weg op te gaan. Op de NAVt bijeenkomst op 5 november, die Stichting Impact als NAVt partner organiseerde, werd de mogelijke inzet van deze Voices binnen de context van contraterroerisme vanuit diverse perspectieven verkend. Bijvoorbeeld, wat weten we überhaupt over het preventief inzetten van narratives? Kunnen we hier van leren als we de getuigenissen binnen de specifieke context van contraterroerisme willen inzetten? Zo werd die dag kennis genomen van de ervaringen van het Landelijk Steunpunt Gast sprekers WO II-heden, hoe holocaustslachtoffers al sinds vele jaren effectief hun verhaal inzetten in schoolprogramma's.

Het Radicalisation Awareness Network (RAN) van de Europese Commissie brengt mensen bijeen uit de (EU-)praktijk van bestrijding van radicalisering en de-radicalisering. Eén van de werkgroepen is gewijd aan de Voices of Victims of Terrorism. Deze werkgroep houdt zich bezig met het verzamelen van methoden maar ook voorbeelden van counter-narratives. De notie is dat er al veel verhalen zijn maar vaak zijn deze nog niet ontsloten. Tevens is er nog weinig bekend over wat een verhaal effectief maakt. Tijdens de conferentie op 6 en 7 november bleek duidelijk dat aard en cultuur van de doelgroep erg belangrijk zijn voor ontvankelijkheid voor de boodschap.

TERRA (Terrorism and Radicalisation) is een ander Europees project dat medio 2012 gestart is, en dat Impact coördineert. Doel is onder andere het kritisch denken en bewustzijn bij jongeren te vergroten rondom radicalisering en terrorisme, en ook slachtoffers van terrorisme te ondersteunen in het ontwikkelen van positieve counter-narratives, en zo contraterroerisme te versterken.

Van indrukwekkend naar effectief

Tijdens de NAVt- en RAN-bijeenkomst vertelden overlevenden van aanslagen en nabestaanden over hun ervaringen in relatie tot het thema contraterroerisme. Indringende, bijzondere, ontroerende en moedige verhalen, die ook inspireren en je stil maken. De motivatie van getroffenen om bij te dragen aan de strijd tegen gewelddadig radicalisering is groot, maar niet algemeen. Sommigen kiezen ervoor om niet met hun verhaal naar buiten te treden. De groep die zich wel wil en kan inzetten verzet nu al veel werk. De uitdaging voor komende periode is om met hen te kijken hoe de krachtige stem van getroffenen zo effectief mogelijk in te zetten.